

GENOOTSCHAP FLEVO

Verslag
van het symposium

Floriade 2022 Op goede gronden

Almere Stad, CAH Vilentum, 3 april 2014

Het symposium 'Floriade 2022, op goede gronden' vond op donderdag 3 april 2014 plaats op de CAH Vilentum te Almere Stad. Het symposium werd mede mogelijk dankzij:

De voordrachten en discussies zijn samengevat. De afbeeldingen in het verslag vormen een selectie uit de presentaties van de sprekers en uit de foto's die Genootschap Flevo heeft laten maken als sfeerimpressie van het symposium.

De volledige reeks foto's is te vinden op www.genootschapflevo.nl.

Tekstbewerking:

Graphein (mr. Wilma Reudink)
Kadoelerweg 2
8326 AX SINT JANSKLOOSTER
www.graphein.nl

Foto's:

Monavid (Mona Alikhah)
Sambastraat 90
1326 NV ALMERE
www.monavid.com

Inhoud

Openingswoord

Andries Greiner, voorzitter Genootschap Flevo

1 Je kunt hier van de grond eten

Dr ir Dinand Ekkel, lector Natuurlijk Gezond Samen-leven, CAH Vilentum, Almere

2 De Floriade werkt

Jan Nico Appelman, gedeputeerde provincie Flevoland

3 Groene initiatieven in de stad

Henk Meijer, projectdirecteur Dienst Stedelijke Ontwikkeling Almere / Floriade 2022

Ten slotte

Andries Greiner, voorzitter Genootschap Flevo

Openingswoord

Andries Greiner, voorzitter Genootschap Flevo

Het Genootschap Flevo is eigenlijk een buitengewoon ongecompliceerd gezelschap: het enige dat we willen is kennis verzamelen en delen over het IJsselmeergebied. Daarbij hebben we een paar aandachtspunten: de historie van het Zuiderzeeproject, de wisselwerking oude en nieuwe land en we sluiten aan bij wat kenmerkend en actueel voor dit gebied is.

Het is mijn overtuiging dat de Floriade in het rijtje van drie heel belangrijke ontwikkelingen voor dit gebied staat: de

provinciewording in 1986 (autonome, geconcentreerde aandacht voor dit gebied), de belangstelling van Europa in de jaren '90 voor dit gebied, en de derde is de komst van de Floriade.

Het is al heel lang de wens van het Genootschap Flevo om iets samen te doen met de CAH, die zich door de jaren heen altijd een standvastige en krachtige drager van dit gebied heeft betoond. Met dit symposium hebben we de verbinding mooi kunnen leggen: het lectoraat 'Gezond samen-leven', het economisch programma 'Floriade werkt' van de provincie en het project 'Growing green cities' van Almere.

Onze twitter-account: #genootschap Flevo !

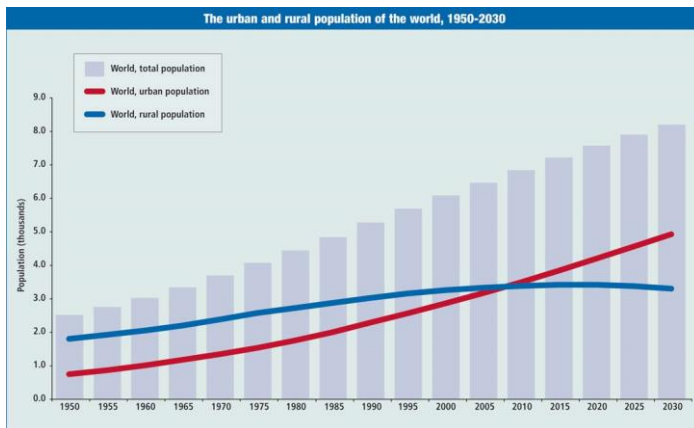
1 Je kunt hier van de grond eten

Dr ir Dinand Ekkel, lector Natuurlijk Gezond Samen-leven, CAH Vilentum, Almere

In Flevoland hebben we zeer goede, vruchtbare grond: kalkrijke poldervaaggrond. De landbouw in Nederland en Flevoland levert grootse prestaties in het voeden van de mens en heeft nog steeds een groeiend aandeel in het Bruto Nationaal Product. Tegelijkertijd groeit de levensverwachting: wie nu wordt geboren, wordt bijna 100, in 2007 lag dat nog rond de 80 jaar. En we krijgen eerder te maken met chronische ziekten, zoals obesitas, diabetes en hart- en vaatziekten. Het RIVM heeft de ‘zelfervaren

gezondheid’ in 2012 onderzocht en die cijfers zijn voor Flevoland niet gunstig: het aantal mensen dat aangeeft zich goed gezond te voelen, is relatief laag. Dat patroon is voor een deel te verklaren met voedselpatronen, denk aan fastfood. Jamie Oliver is niet voor niets al jaren een ambassadeur voor het verbinden van kinderen met goed voedsel en waar het vandaan komt: als kinderen niet weten wat groente is, hoe kun je dan verwachten dat ze het gaan eten? Het is zorgelijk dat de voedselkennis daalt bij jeugd en tieners die daardoor steeds minder gezonde voedselkeuzes maken.

De toenemende urbanisatie helpt ook niet. Er is voorspeld dat in 2050 80% van de bevolking in steden woont, wat waarschijnlijk zal leiden tot een steeds ongezonder voedselpatroon. In Flevoland zien we dezelfde trend. Het is goed om juist in deze innovatieve landbouwprovincie na te denken over hoe we dat tij kunnen keren. Daarbij is het van belang om volwassenen en jeugd weer te verbinden met waar het voedsel

vandaan komt: met de grond waarvan we hier kunnen eten. Een ouder uit Dronten trok al aan de bel: de kinderen in Flevoland leren op school niets over de geschiedenis van de polder en de relatie bodemvoedsel en seizoenen...

Wat moet er gebeuren? Daar heeft de Wetenschappelijke Raad voor Integrale Duurzaamheid, Landbouw & Voeding in 2011 al een aardig rapport over geschreven: ‘Naar een integrale benadering van duurzame landbouw en gezonde voeding’. Een belangrijke conclusie daarin is dat de voedselproductie en voedselconsumptie goeddeels is losgemaakt uit zijn ecologische en sociale context. We leven in een wereld van de ‘spuugsausjes’, waarin je voedsel niet meer herkent en grondstoffen kunstmatig kunnen zijn. We moeten dus toe naar een integrale benadering: de verbinding tussen enerzijds de consument en voedselgrondstoffen en anderzijds de consument en de boer. Dat leidt tot een integrale voedselcirkel in plaats van de lineaire productieketen die we de laatste jaren – succesvol – hebben gehad, maar waarin óók de ecologische en sociale context verloren is gegaan.

Als CAH werken we al met verschillende projecten aan het verbinden van de consument met voedsel, onder andere met stadslandbouwprojecten. Ook doen we nu projecten met scholen, in Dronten en in Almere. Voorts werken studenten van ons aan initiatieven om ouderen te laten participeren in het groen, bijvoorbeeld in de tuinen bij zorginstellingen; de healing environment... Er is van alles mogelijk om de consument te verbinden met voedsel en grondstoffen en er is aangetoond dat het helpt om mensen tot gezondere voedselkeuze aan te zetten.

Het verbinden van de consument met de boer zien we bijvoorbeeld terug in Europese projecten zoals 'pure hub's', waarin boeren rondom de stad worden verbonden met de consument via streekvoedsel. In Flevoland hebben wij met tuinbouwers in Almere onderzocht hoe zij nieuwe verdienmodellen kunnen ontwikkelen door een brug te slaan naar de lokale consument. Welke boeren zijn in staat om straks die slag te maken? Darwin zei het al: niet de sterksten, maar degenen die zich het beste aanpassen... In Flevoland is Harold Zondag van Hollandteelt een mooi voorbeeld van zo'n boer. Ik vind het zelf nog altijd gek dat we in de Albert Heijn uit veertig soorten olijfolie kunnen kiezen, maar slechts één soort prei kunnen kopen. Harold is zich daar ook van bewust en richt zich op diversiteit van producten.

We gaan nu ook samen met de WUR onderzoeken hoe via nieuwe ketensystemen, regionale hub's of iets dergelijks, de Flevolandse consument bediend kan worden met lokaal voedsel.

De Floriade nu. Er zal een slag gemaakt moeten worden naar het verbinden van de mens aan voedselproductie om ongezonde eetpatronen te doorbreken en er zal een slag moeten worden gemaakt om de consument integraal te betrekken bij de lokale voedselketen, bij de boer, om de mens in de stad te laten zien waar het wordt geproduceerd. In Almere zien we groeiend initiatief in de stadslandbouw en daar is volop verdere groei mogelijk. De Floriade 2022 zal natuurlijk een tuinbouwtenoonstelling zijn met high-tech innovaties, maar ik denk dat we ook andere dingen moeten laten zien: er zijn heel veel ontwikkelingen met betrekking tot voedselproductie en –leverantie aan de stad, zoals permacultuur, de Urgenda, het Voedselbos, de culicaravan, streetfood, etc.

Mijn ambitie zou dus zijn om de komende jaren te werken aan het her-verbinden van de voedselproductie aan de consument. De Floriade zou in 2022 en daarna het hart moeten zijn van 'een world leading knowledge center for reconnecting food production with its social en ecological context'. Als je niet alleen op de plek zelf, maar ook op andere plekken in Almere en Flevoland laat zien hoe je hier van de grond kunt eten, biedt dat tevens de mogelijkheid om mensen hier wat langer te laten verblijven. Om die showcases te maken is het overigens wel van belang dat we ze bundelen in één groot programma en versnippering voorkomen.

2 De Floriade werkt

Jan Nico Appelman, gedeputeerde provincie Flevoland

Wat ons als provincie Flevoland bezighoudt, is de vraag hoe we de Floriade, die wereldtentoonstelling van de tuinbouwsector in Almere in 2022, kunnen gebruiken om onze kenniseconomie te versterken en antwoorden te vinden op de mondiale opgaven. Onze provincie is al toonaangevend in de wereld als het bijvoorbeeld gaat om de productie van poot aardappelen, onderstammen,

perkgoed en precisielandbouw en we hebben kennisinstellingen die innovaties ondersteunen, zoals de WUR, CAH Vilentum en het Geomatics Business Park. Tegelijkertijd moeten we bekennen dat, op enkele uitzondering na, de grootste bedrijven in onze internationale tuinbouwsector niet in Flevoland zitten, maar in bijvoorbeeld de Greenports Aalsmeer en Enkhuizen, de Food Valley en Venlo.

De tuinbouwsector is een sterk innovatieve sector die in Nederland 400.000 arbeidsplaatsen biedt en jaarlijks voor € 15 miljard exporteert. De toewijzing van de Floriade 2022 aan Almere / Flevoland geeft ons de kans om met de grote spelers in de tuinbouwsector in contact te komen en ze de vraag te stellen hoe Flevoland kan helpen om innovaties tot stand te brengen, uit te testen en verkocht te maken. Flevoland heeft sterke troeven in handen: het gebied is gemaakt om voedsel te produceren, heeft de ruimte, we zijn niet bang voor nieuwe ontwikkelingen, we hebben kennisinstellingen en we hebben een jonge bevolking; de tuinbouwsector is naarstig op zoek naar goed personeel.

Flevoland biedt zich daarbij aan als 'living lab', 'Proeftuin Flevoland', een plaats waar innovaties worden getest. Onze inzet: de tuinbouwsector, kennisinstellingen en ondernemers in Flevoland bijeen brengen om samen innovaties te ontwikkelen, te testen, om crossovers te realiseren. Wij gaan dat als provincie doen door innovatieve projecten aan te jagen, best practices te stimuleren, innovatiearena's en inspiratiesessies te organiseren en een Kennis- en Innovatie Platform te creëren. Daarnaast streven we naar een verminderde regeldruk, overeenkomstig het regeerakkoord 'Bruggen slaan'. We proberen samen met het Ministerie van Economische Zaken speciale economische arrangementen voor de glastuinbouw te creëren, waar hindernissen die ontwikkeling belemmeren, worden weggenomen. Ons doel is om de economische spin-off van de Floriade zo groot mogelijk te maken. De Floriade is voor ons niet een evenement in 2022, maar een economisch programma waarmee we al zijn begonnen.

De Floriade Almere 2022 heeft als centrale noemer gekozen 'Growing Green Cities'. Langs dit thema worden de grote opgaven van deze tijd uitgewerkt in vier thema's: de stad voeden, vergroenen, van energie voorzien en van veilig en gezond voedsel voorzien.

Naar verwachting zal de wereldbevolking in 2050 uit 9 miljard mensen bestaan, waarvan 70% in de stad woont. Hoe zorg je ervoor dat steden met miljoenen inwoners elke dag op tijd worden voorzien van voldoende, vers, gezond en gevarieerd voedsel? Flevoland kan hier een belangrijke rol spelen. Wij hebben topbedrijven als het gaat om poot aardappelen (Agrico) en bewaar technieken (Tolsma). De stad moet ook een aantrekkelijke plek zijn om te wonen. Er moet voldoende leefbaar groen zijn. Het Rijk en de regio hebben aan Almere gevraagd om de komende decennia 60.000 woningen te bouwen. Die opgave wordt gecombineerd met de aanleg van 700 hectare nieuw groen en de

herinrichting van 600 hectare bestaand groen tot aantrekkelijke stadsparken. Daarbij kunnen ook de initiatieven van stadslandbouw een plek krijgen. De beste voorbeelden laten we zien op de Floriade.

Kassen zijn voortreffelijke zonnecollectoren. De glastuinbouwsector wil dat vanaf 2020 de teelt in nieuwe kassen klimaatneutraal en economisch rendabel is. Er is een programma De Kas als Energiebron. Daarnaast zien we steeds meer gesloten systemen waar met LED-verlichting wordt geteeld. We vinden het ook de moeite waard om te verkennen wat de Flevolandse composietindustrie voor de kassenbouw kan betekenen. En we zien mondiaal al experimenten ontstaan met kassen op supermarkten en hotels. Ik kan me voorstellen dat we hiervoor een experimentenkader ontwikkelen om combinaties mogelijk te maken die nu wellicht volgens het bestemmingsplan niet mogen.

Uiteindelijk staat de consument centraal. En die wordt steeds diverser; consumenten verzuilen als het ware. De consument wil niet meer alleen weten wat hij eet is, maar ook hoe, waar en wanneer het geteeld is, en waarom het de moeite waard is om het aan te schaffen. Voedselveiligheid is hierbij een belangrijk aandachtspunt. Via 'tracking & tracing' moet navolgbaar zijn welke route een product over de wereld heeft gemaakt. Met DNA-technologie kan worden vastgesteld waar een tomaat vandaan komt en of een teler kwekersrechten heeft geschonden. Opleidingen om daarmee te kunnen werken, zijn er nu nog niet. CAH Vilentum zou dat gat wellicht kunnen vullen.

Ook Functional Foods worden belangrijker en er is sprake van medicalisering van ons voedsel. Hoe breng je producent en consument bij elkaar? Hoe zorg je dat de consument voldoende informatie krijgt over het gehele voedselaanbod? Gaat dat in 2022 op de Floriade nog steeds met QR-codes en apps?

De gemeente Almere richt zich primair op het evenement en de bijbehorende gebiedsontwikkeling en op de Growing Green Cities beweging. De provincie focust zich op de regionale economische agenda. De Floriade in 2022 moet een evenement voor de hele provincie worden. Ik hoop dat bedrijven in heel Flevoland hun deuren zullen openstellen om bezoekers uit de hele wereld te ontvangen, niet alleen toeristen, maar ook vakgenoten. Ik wil ook u uitnodigen, zelfs uitdagen om de komende tijd samen met de provincie na te denken over welke oplossingen en economische kansen ú ziet in de innovatieve land- en tuinbouwsector. Door-ontwikkelen van bestaande systemen is niet genoeg, we hebben systemsprongen nodig. We moeten creatief zijn en onvermoede relaties met andere sectoren leggen.

3 Groene initiatieven in de stad

Henk Meijer, projectdirecteur Dienst Stedelijke Ontwikkeling Almere / Floriade 2022

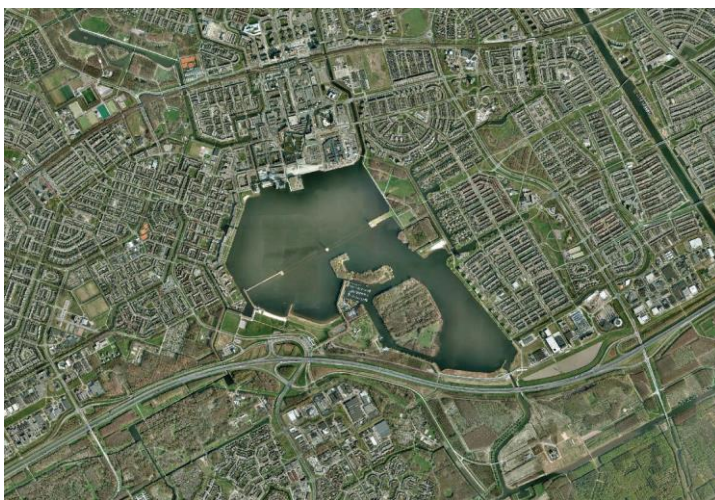

Almere is een unieke, meerkernige stad met groen en water, ontworpen door mensen uit Wageningen op basis van het geestelijk gedachtegoed van Ebenezer Howard, de man achter de Engels tuinsteden. Almere heeft zich in een enkele decennia ontwikkeld tot een nieuwe samenleving met ongeveer 200.000 inwoners. We zijn de groeistuipe nog niet voorbij of in de Rijksstructuurvisie 2040 wordt Almere gevraagd hetzelfde kunstje nog eens doen en door te groeien naar

350.000 inwoners en 100.000 nieuwe banen, zodat Almere in de sterk groeiende noordelijke randstad één van de drie kernsteden wordt. Naast de kernen die er al zijn in de stad worden er nieuwe kernen ontwikkeld langs een oost-west as die de nieuwe toekomstige economische drager gaat vormen.

De Floriade komt precies op het juiste moment. Almere wil niet groeien om te groeien, maar wil groeien vanuit een kwaliteitsconcept ter verbetering van de stad en de samenleving. De 'growing green' beweging is daarbij de drijfveer. We bouwen een nieuwe, gezonde stadswijk die tegelijkertijd de speelvloer wordt voor de Floriade. Daarmee dragen we in dit gebied waar stad en land samenkomen, de komende tien jaar direct bij aan oplossingen voor de mondiale voedselopgave. De jaloersmakende innovatie-agenda van de tuinbouw koppelen we aan de urbane en regionale agenda. Zo wordt de Floriade de vloer voor het implementeren van innovaties op het gebied van stad en land en daarmee interessanter voor bredere groepen van investeerders en bezoekers.

'Growing green' bestaat uit vier kernwaarden: de gezonde stad, de productieve stad, de bio-diverse stad en de eetbare stad. In het hart van de stad, bij het Weerwater, bieden we een podium voor

gebiedsontwikkeling die hieraan voldoet. Tegelijkertijd wordt via een werkmaatschappij waarin ook Rijkswaterstaat deelneemt, de verdubbeling van de A6 hierbij betrokken. We grijpen de kans om een snelweg door het hart van de stad te laten lopen waardoor de voorzieningen die bij bereikbaarheid horen, een plek krijgen in het hart van de stad en niet zoals elders waar snelwegen rondom de stad worden gelegd, naar de periferie verplaatst. Het wordt dus een

stedelijk hart dat hartstikke groen moet zijn: biobased in systemen en materialen. De A6 wordt een showcase van de gezonde snelweg en binnenkort verschijnt er een 'kansenboek' over hoe dit gerealiseerd zou kunnen worden.

Daar bovenop laten we ‘een tapijt’ van innovaties landen. Iedere manifestatie moet passen bij de mondiale agenda en betekenisvol zijn in de gebiedsontwikkeling; dat is de uitdaging. We schrijven ook een prijsvraag uit over hoe we de attracties kunnen verbinden. Denk bijvoorbeeld aan een kabelbaan of aan iets heel anders; bij voorkeur wordt het iets definitiefs. De Floriade 2022 ontstaat dus niet achter de burelen, maar ontstaat door openstelling voor initiatieven. Dat lukt. De agenda wordt steeds rijker.

In 2012 hebben we ‘het bid’ gewonnen. In 2013/2014 verkennen we. Cees Veerman stelt een businesscase op, de gemeente verkent de mogelijkheden met ondernemers en enthousiasmeert burgers. Eind 2014 moet dat resulteren in een masterplan en in de inrichting van de definitieve organisatie. In 2015 start de eerste voorbereiding en doen we een internationale uitvraag op innovaties. In 2017 begint de eerste fysieke ontwikkeling en start de aanleg van de A6.

Voor meer informatie: www.growinggreencities.nl / www.floriade.nl / www.vriendenvandefloriade.nl.

Ten slotte

Andries Greiner, voorzitter Genootschap Flevo

We hebben de verbinding gemaakt tussen de kwaliteit van Flevoland en de voedselvoorziening die we hier kunnen genereren in de strijd tegen de grote producenten en het gesleep met voedsel over de hele wereld. We hadden het ook over de belangrijke rol die de Floriade kan spelen in economisch opzicht en met betrekking tot de kwaliteit van de samenleving, want in dat opzicht hebben we een goed niveau hoog te houden.

Mijn buurman, Bert Strijbos, zegt altijd: “Flevoland is eigenlijk vanaf het begin al een Floriade, we moeten het alleen volhouden en we moeten het kapitaliseren.” En dat is waar we het over hadden: het kapitaliseren.

De hapjes straks, uit het bedrijf van Jan Bouwmeester, komen uit het boek ‘Almeerse weelde, eten voor het oprapen’, met dertig beproefde recepten. Over ‘de Floriade op goede gronden’ gesproken...

